

Geleneksel Bilim ve Modern Bilim

Geleneksel bir nitelik taşıyan uygarlıklarda tefekkür entelektüel" sezginin her şeyin kendine "gönderilebileceği" bir ilke durumundadır. Bir başka deyişle "entelektüel" sezgi-ister sonuç, ister çeşitli gerçeklik düzlemlerindeki uygulamalar biçiminde olsun başka her şeyin kendisine bağlandığı asıl temeli oluşturan katıksız metafizik öğretilerdir. Bu özellikle toplumsal yasalar için doğru olmakla birlikte, bilimler küresine özgü sayılan ve bu tür uygarlıklarda ancak mutlak ve temel bilgiye bağlı olan bilim dalları içinde geçerlidir. Bu bilimler adeta bu temel bilginin uzantıları veya yansımaları gibidir. Gerçek sıralama her yerde her zaman bu şekilde korunmuştur.

Bilimler, geleneksel ve modern düşünceler diyebileceğimiz birbirinden farklı ve hatta uzlaştırılması imkânsız iki düşünce, farklı görüş ortaya çıkarmaktadır. Böyle bir kavram günümüzde Batılılara büsbütün yabancı olsa da, Antikite 'de ve Ortaçağ'da Batı'da görülen Doğu'da ise hala yaşayan bu "Geleneksel Bilimler, söz konusu olduğu zaman artık sadece metafiziğin hakim olduğu evrensel ilkeler alanından çıkıp uyarlamalar alanına ayak bastığımız, her uygarlığın kendine özgü " Geleneksel Bilimleri" olduğunu bu ulusal yada bölgesel bilim alanını modern bilim savunucularının kabullenmesi ve gerekli ilgi ile saygıyı göstermesi mutlak gerçekleşmelidir. Eylem yani değişim ve dönüşümde ise yeniden uyarlamalar"ların zorunlu olduğu dönemler vardır. Bu yeniden uyarlamalar ne olursa olsun değer, kavram ve kültürlerin özünü etkilemeyen değişiklikler ile kalmalıdır.

Buna karşılık, insan varlığı uygulamalar alanına geçtiği zaman doğal olarak değişime uğramaktadır. İnsan varlığı toplumsal kurumlarla olduğu gibi bilimlerle de biçim ve çokluk dünyasına girmektedir. İşte bu yüzden, incelenen konu en azından kısmen aynı kaldığı zaman bile, biçim farklılıklarının farklı bilimlere yol açtığı söylenebilmektedir. Mantık analizleri bir bilim dalının tümüyle konusu tarafından belirlendiğini söyler, Bu durum değişik uygarlıklara özgü "geleneksel bilimler" için özellikle geçerlidir. Yani bilim dalları birbirleriyle karşılaştırılabilirler bile, her zaman birbirlerine indirgenemez ve aynı adla adlandırılmazlar. En azından temelde aynı nitelikleri taşıyan geleneksel bilimleri birbirleriyle karşılaştırmak yerine, bu bilimleri modern dünyanın anladığı "bilim"le karşılaştırmak bu farkı daha da belirginleştirecektir.

Bu gerçek, modern bilimin bir özelliği olarak bölünme süreciyle çok yakından ilgilidir. Bu süreç, çözümleyici (analitik) kafa yapısından doğan ve etkisi altına aldığı kişilerin doğayı bir bütün olarak ele alan bir bilim kavramını anlamalarını hemen, hemen imkansızlaştıracak kadar ileri götürülen bir tür "uzmanlaşma" dır.

Eğer, eskilerin fiziğiyle ağdaşların bu deyimden anladıkları Őeyi karşılaştırmak yerine eskilerin fiziğiyle günümüzün bütün doğal bilimler toplamını karşılaştırırsanız (ki eski fiziğe tekabül edenin bu toplam olması gerekir) ilk dikkati çeken fark, deyim yerindeyse birbirine yabancı olan "uzmanlıklar" a bölünme olacaktır. Bu, sorunun en belirgin görünüşüdür ve bütün bu uzmanlık isteyen bilim dallarını birleştirmekle eski fiziğin eşinin elde edileceği sanılmamalıdır. Asıl mesele, bakış aırlarının temelden birbirlerine yabancı olmasıdır. Bu iki düşünce arasındaki temel farklılık da buradan doğmaktadır. Geleneksel düşünce, bütün bilim dallarını ilkelere bağlamaktadır ve modern düşünüşün bir türlü anlayamadığı da bu bağlantıdır. modern düşünüş bilimi aşan her Őeyi inkâr ederek veya en azından bunlara "bilinemez" damgasını basıp hiç dikkate almayarak (ki bu, pratikte onları inkâr etmek demektir) bilimleri bağımsızlaştırdığını iddia etmektedir. Bu olumsuzlama uzun bir süre yaşandı. Bazıları bunu "sistematik" bir kuram haline getirmeyi sürdürdü ve sürdürüyor.

Modern düşünüş bilim dallarını daha yüksek ilkelerle olan bağlarını büsbütün kopartmaya çalışırken, bağımsızlıklarını korumak bahanesiyle onları bütün derin anlamlarından (ve hatta bilgi açısından bütün faydalarından) yoksun kılmaktadır. Böylece onları ancak bir çıkmaz sokağa, iflah olmaz bir daralmaya sürüklemektedir. Üstelik bu dar alanda gözlenen gelişme de genellikle sanıldığı gibi bilginin derinleşmesi değildir. Tam tersine, bu yolla kazanılan bilgi yzeyssel olmaktan ve sadece, ayrıntıda, yorucu olduğu kadar da faydasız bir zmlemede boğulmaktan ibaret kalmaktadır. Bu çaba gerçek bilgiye doğru tek bir adım ilerlemeksizin sonsuza kadar sürdürülebilir. Dahası, Batılıların genel olarak bilimle uğraşmaları, kendi anlattıkları Şekliyle de bilimin kendisi için değil. En başta gelen hedeflerin, aşağı dereceden de olsa bilgi değil, bilginin gündelik uygulamalarıdır. Bunun çağdaşlarımızın büyük bir bölümü bilimle endüstriyi birbirine karıştırmalarından da görmekteyiz.

Bu ise özellikle Müslüman toplumlar için kabul edilemez bir çelişkiler yumağı oluştırmaktadır. Bir harf öğretenin kırk yıl kölesi olurum bilinç ve şuuru ile ağdaş, uygarlık ve yeni medeniyetler yaratma öncülüğünü yapan Müslüman insanı yada düşünürleri modern

bilim diye tanımlanan batı değer, kavram ve kültürlerinin taşıyıcılığını bilimle yaygınlaştıran, bilimi geleneksel yani tüm inanç, kültür, değer ve kavramlarından soyutlayarak toplumları soysuzlaştırmaya zemin hazırlayan modern bilimin geleneksel bilimle mutlaka entegre olması kaçınılmazdır.

Modern şekliyle bilim sadece derinliğini değil gücünü de yitirmiştir. Geleneksel bilim ilkelerle kurduğu bağlantı, ilgilendiği konunun el verdiği oranda, ilkelerin devamlılığını, paylaşılmasını sağlıyordu, modern bilim, geleneksel bilim dallarının bazı verilerini doğrulayan sonuçlara ulaştığında, bu sonuçları modern bilimciler için kabullenmek, verilerin doğrulanması gibi bakmak çok büyük bir yanlışlık olur. Radikalleşmiş farklı bakış açılarını uzlaştırmaya çalışmak veya varsayıma dayanan kuramların geleneksel verilerle uyum içinde olduğunu göstermek, boşuna vakit kaybetmek olur. Modern bilim açısından bu sonuçlar olsa-olsa birer "hipotez" niteliğindedir.

Geleneksel bilimlerde, metafizik düzlemin sezgisel olarak bilinen, bu yüzden de şaşmayan doğrularının tartışılmaz sonuçlarıdır. Modern uygarlıkta deneysel bilimler neden daha önce bir başka uygarlıkta olmadığı kadar geliştiler? Bunun nedeni, söz konusu bilimlerin bütün dikkatlerini duyuların algılayabildiği şeylere, madde dünyasına yöneltmiş olmaları, gündelik uygulamalarda hemen kullanılmaya elverişli olmalarıdır. Böylece bunların " vakıa hurafesi" diyebileceğimiz şeyle el ele giden gelişimi özellikle modern döneme özgü eğilimlerle tam bir uyum halindedir. Geçmiş çağlarda ise daha üst bilgi düzlemlerini inkâr etmeye varacak kadar bu doğrultuda uğraşmayı gerektirecek güçlü bir dürtüyle karşılaşılmamıştır. Derecesi ne olursa olsun bir bilginin kendi içinde " gayri meşru " olması söz konusu değildir.

Geleneksel düşünüşe göre, bir bilim dalı kendi kendisiyle değil öğretinin bir uzantısı veya ikinci dereceden kolu olmasıyla ilgili ilgi çekicidir. Öğretinin aslını da katıksız metafizik oluşturmaktadır. Her bilim özü itibarıyla kendisine verilmiş olan yerin dışına taşımadığı sürece, kuşkusuz meşru sayılsa bile aşağı dereceden bilgi türlerinin daha yüksek düzlemin bilgisini yitirmesi, ilkesel bilginin işlevi olmaktan öteye gitmeyecektir. Yani bu bilim dalları ilkesel bilimin her hangi bir alanını yansıttıkları veya ilkesel bilgiye ulaştırabildikleri oranda çekici olacaklardır. Bunlar birbirlerini tamamlayan, tam anlamıyla " geleneksel bilimler" e özgü iki işlevdirler: Bir yandan öğretinin uygulanması olarak gerçekliğin değişik düzlemlerini biri birine bağlamakta ve onları topyekûn bilişin birliğinde bütünleştirmekte, yüksek türden bilgilere götüren bir yol görevini yüklenmektedirler. Modern bilgilerin bu amaçların ikisini de hiçbir

şekilde gerçekleştiremeyeceğini kolayca görebiliriz. İşte bu yüzden modern bilimler “dünyevi biliminden başka bir şey değildir ve yine bu yüzden geleneksel bilimler-metafizik ilkelerle bağlantılı oldukları için etkin bir biçimde “ilahi bilim” adı altında somutlaşmaktadırlar.

İki amaç- ilk bakışta öyle görünse bile hiçbir zaman birbirleriyle çelişmez ve bir kısır döngüye düşmez. Bu da ayrıca açıklanması gereken bir noktadır. Bu, biri alçalan öteki yükselen veya biri ilkelerden başlayıp daha alt derecelerdeki uygulamalara doğru giderken diğeri de aynı bilgiye adım, adım, aşağıdan yukarıya doğru yükselerek varmak isteyen iki görüş açısı gibi tanımlanabilir. Başlangıç noktası olarak ilkeleri mi yoksa duyularla algılanabilen dünyayı mı kabul etmek gerektiği meselesi değildir. Dünyevi (dindışı felsefe için söz konusu olan belirgin bir biçimde de evrensel ilkelerden başka bir şeye dayanarak yola çıkması mümkün olmayan “ilahi bilim” için hiç söz konusu değildir.

Çokluklar dünyasıyla uğraştıkları için, neredeyse sınırsız olan görüş açıları aracılığıyla ufku hala aynı çokluklar dünyasıyla çevrili belirli zihinlere ve bunların arasına çeşitli bireysel eğilimlere kolayca uyarlanabilirler. Aşağı düzeylerde bilgiye ulaştıran yollar son derece çeşitli olabilir, ama yukarıya doğru yükseldikçe bunlar birleşecektir. Bu hazırlayıcı basamakların mutlaka gerekli olduğu anlamına gelmez, çünkü bunlar şartlara bağlı araçlardan başka bir şey olmadıkları gibi ulaşılabilecek hedef ve ortak bir yönleri de yoktur. Hatta öyle olabilir ki, tefekkür eğilimi baskın olanların arasında bu tür araçların yardımına ihtiyaç duymaksızın bir hamle de gerçek “entelektüel” sezgiye ulaşanlar çıkabilir. Ama bunlar az-çok istisnai durumlardır ve insanların büyük çoğunluğu için adım, adım yükselmek hem daha elverişlidir hem de pratik bir zorunluluktur.

Uğraştığı konu ne olursa olsun geleneksel anlayışa uygun olarak kurulmuş her bilim dalı niteliğini kazanabilir; sadece, değişik bilimlerin uğraştıkları gerçeklik tabakasının “hiyerarşik” durumuna bağlı olan önem derecelerini aklında tutmak gerekir. Ama bu derece ne olursa olsun, geleneksel düşünüşle söz konusu bilimlerin nitelikli ve işleyişleri temel olarak değişmez. Bu bakımdan bilim dalları için doğru olanlar bütün bilim dalları, içinde aynı derecede doğrudur, çünkü bir sanat dalı tefekkürü besleyen sembolik bir değer taşıyabileceği gibi, sanatın kuralları da bilimin peşinden koştuğu kurallar gibi (kendi çaplarında) ilkelerin yansımaları ve uygulamalarıdır. Bu yüzden, bütün sağlıklı uygarlıklarda “geleneksel sanatlar” vardır. Doğrusu şu ki “dini alan” ın karşısına konabilecek bir “din dışı alan” yoktur, gerçek cahiliye bakış açısından başka bir şey olmayan bir “dünyevi bakış açısı” vardır.

Bu gözlem modern dünyanın bilim açısından içine düştüğü, bilimin bir sapmadan, gerçek bilimin bir artığından başka bir şey olmadığını da göstermeye yeter. (Bizce bu gerçek bilim ancak “ ilahi” veya “ geleneksel” bilimlerle entegre çalışarak anlamlı olabilir.) Bilginin belirli bir alanı üstelik en aşağı tabakaya yani duygularla algılanabilen maddi gerçeklik alanına hapsedilebilmesi, sonuç olarak bütün entelektüel değerlerin bitirilmesine yol açmıştır. Öyle ki, artık insan “ entelektüalite kelimesini kullanırken “akılcılık” veya aynı kapıya çıkan “ entelektüel sezgiyi reddetmek” gibi yanlışlıklardan uzak durmaya özellikle özen göstermek zorundadır. Pek çok modern yanlışlığın ve yukarıda özetlediğimiz bilimdeki sapmanın kökeninde olduğu gibi bu yanlışlığın kaynağında da “ bireycilik” denilebilecek zihniyet tavrı bulmak mümkündür. Gelenek düşmanı tavrı iç içe bireyciliğin belirtileri her alanda görülebilir. Bu tavır günümüzde yaşanan kargaşanın en önemli etkenlerinden biridir. Batı değerlerine hizmeti bilim sanmak ilahi ve geleneksel bilimlere karşı savaşmak İslami olmadığı gibi insanide olamaz

Müslüman toplumların ilahi ilimle yaydıkları gerçek bilgi ve uygulama modern bilimle geleneksel bilimin entegrasyonunda önemli etken ve birleştirici gücü aşikârdır.